

Lovbestemte meldinger

Sjur Lehmann, assisterende fylkeslege, Fylkesmannen i Vestland
Sjur.lehmann@gmail.com

Hanne Hegvold Berentsen, seniorrådgiver, Fylkesmannen i Vestland

[Melding om rus i svangerskapet](#)

[Melding om omsorgssvikt](#)

[Avvergeplikt](#)

[Melding om forhold som kan medføre fare for pasienter](#)

[Melding om betydelig personskade og hendelse som kunne ført til betydelig personskade](#)

[Melding om dødsfall](#)

[Spontanabort etter 12 uke og svangerskapsavbrudd](#)

[Kreft](#)

[Smittsomme sykdommer](#)

[Andre bestemmelser](#)

Søkestrategi

Gjennomgang av lovverk og rundskriv

Rettskildesøk

Leger har taushetsplikt om pasienters helsemessige forhold. Under visse vilkår kan det likevel være tillatt å formidle informasjon videre, og i en del tilfeller vil det foreligge meldeplikt. Selv om det foreligger meldeplikt, *må det vurderes hvor mye informasjon det er nødvendig å gi*. Ved behov for veiledning kan Fylkesmannen kontaktes. Oversikten nedenfor (pkt 1-9) dekker de mest aktuelle lovbestemte meldepliktene for gynekologer.

1. Melding om rus i svangerskapet

Helsepersonell har plikt til på eget initiativ å gi opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf Helse og omsorgstjenesteloven § 10-3. Helsepersonellet trenger ikke vite med sikkerhet at kvinnen misbruker rusmidler, det er tilstrekkelig at helsepersonellet har holdepunkter for det.

2. Melding om omsorgssvikt

Helsepersonell har plikt til å gi opplysninger på eget initiativ til barneverntjenesten i kommunen når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf Lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11 og § 4-12.

Det kreves ikke sikker viten om situasjonen, men det må ligge forhold som underbygger mistanken. Der flere behandlere har den samme kunnskapen har alle en selvstendig plikt til å melde. Opplysningsplikten etter denne bestemmelsen omfatter også situasjoner der man mistenker at barn kan bli utsatt for kjønnslemlestelse.

3. Avvergeplikt

Uten hensyn til taushetsplikt har enhver plikt etter Straffelovens § 196 til å avverge en del alvorlige straffbare handlinger eller følgene av disse. Handlingsalternativene – som kan omfatte varsel til politiet - vil avhenge av alvorret i situasjonen og hvor mye det haster for den utsatte.

Plikten gjelder der det fortsatt er mulig å avverge, og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått. Avvergeplikten gjelder blant annet i situasjoner der det kan skje mishandling i nære relasjoner, voldtekt, seksuelle overgrep mot barn eller drap.

Ytterligere opplysninger finnes på <https://plikt.no/>.

4. Melding om forhold som kan medføre fare for pasienter

Helsepersonell har etter Helsepersonellovens §17 en selvstendig plikt til å melde fra til tilsynsmyndighetene (Fylkesmannen) om forhold som kan medføre fare for pasienters sikkerhet. Skade behøver ikke å være inntrådt, det holder at det foreligger en risiko. Som regel bør forholdet tas opp med arbeidsgiver, eventuelt den det gjelder, før melding til tilsynsmyndighetene.

Med "forhold" menes både tiltak, rutiner, teknisk utstyr og svikt og mangler i drift og organisering av tjenesten. Det kan også være enkeltpersoner, for eksempel ved manglende faglige kvalifikasjoner, rus eller psykiske lidelser.

Bestemmelsen opphever ikke taushetsplikt om pasienters helsemessige eller personlige forhold. Hvis helsepersonellet er blitt kjent med opplysningene i kraft av å yte helsehjelp til et annet helsepersonell kan ikke taushetsbelagte forhold meldes med hjemmel i denne bestemmelsen.

5. Melding om betydelig personskade og hendelse som kunne ført til betydelig personskade

Virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester skal straks varsle Statens helsetilsyn og Statens Undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Varslingsplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko: <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/varsel-om-alvorlige-hendelser/varsel-om-alvorlige-hendelser-i-spesialisthelsetjenesten/>

6. Melding om dødsfall

Dødsfall meldes til kommunelegen etter Helsepersonelloven § 36 på skjema IS-1205. Kommunelegen videreformidler opplysningene til Dødsårsaksregisteret. Leger har også plikt til å melde fra til politiet snarest mulig når det er grunn til å tro at det foreligger et unaturlig dødsfall:

<https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/helsepersonelloven-med-kommentarer/meldeplikt/-36.melding-om-dodsfall>. Hva som regnes som unaturlig dødsfall er nærmere regulert i forskrift:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2000-12-21-1378>

7. Spontanabort etter 12 uke og svangerskapsavbrudd

Etter helsepersonelloven § 35, abortloven, abortregisterforskriften, og helseregisterloven skal spontanabort etter 12 uke, svangerskapsavbrudd og fødsler meldes til Folkehelseinstituttet ved Medisinsk fødselsregister på eget skjema: <https://www.fhi.no/hn/helseregistre-og-registre/mfr/slik-meldes-fodsler/>

8. Kreft

Etter Helseregisterloven § 82 og Kreftregisterforskriften skal alle klinikere melde nydiagnostiserte krefttilfeller til Kreftregisteret på eget skjema. Oversikt over klinisk meldepliktige diagnoser og ytterligere informasjon finnes på Kreftregisterets nettsider <https://www.kreftregisteret.no/Registrene/Innrapportering/>

9. Smittsomme sykdommer

a. Melding

Smittsomme sykdommer skal meldes på eget skjema til Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS) med kopi til kommunelegen. Disse omfatter blant annet hiv/aids, genital chlamydia, gonoré, syfilis og bakterier som gir bærertilstand eller spesielle resistensmønstre, se <https://www.fhi.no/hn/helseregistre-og-registre/msis/meldingspliktige-sykdommer-i-msis/>

b. Varsel ved smittsomme sykdommer / utbrudd

I noen tilfeller er det *varslingsplikt* til kommunelegen og Folkehelseinstituttet. Varsling kommer i tillegg til den skriftlige meldingen, og betyr at beskjeden formidles umiddelbart slik at varsleren kan forsikre seg om varselet er mottatt. Det er to typer varsling som kan være aktuell ved påvisning eller mistanke om smittsomme sykdommer eller andre smittevernsituasjoner, varsling etter MSIS-forskriften og varsling etter internasjonalt helsereglement (IHR), se <https://www.fhi.no/sv/melding-og-varsling/varsling/varsling/>

Etter MSIS-forskriften varsles alltid enkelttilfeller av en del sykdommer i gruppe A. Utbrudd av smittsomme sykdommer i gruppe A og utbrudd i helseinstitusjoner varsles også umiddelbart. Mistanke om utbrudd kan oppstå dersom det er flere tilfeller enn vanlig av en sykdom innenfor et område i et bestemt tidsrom. <https://www.fhi.no/sv/utbrudd/varsling-av-utbrudd-av-smittsomme-s/>

10. Andre bestemmelser

Utgangspunktet er at leger selv har ansvar for å holde seg orientert om lovbestemte meldeplikt som gjelder i egen yrkesutøvelse. Oversikten her er ikke uttømmende. I tillegg til pkt 1-9 ovenfor finnes der flere spesifikke bestemmelser om meldeplikt, for eksempel om:

- Bivirkning av legemiddel
- Svikt i medisinsk utstyr og elektromedisinsk utstyr
- Alvorlige bivirkninger og alvorlige uønskede hendelser hos blodmottakere
- Alvorlige bivirkninger og alvorlige uønskede hendelser som skjer ved uttak, testing, prosessering, oppbevaring og distribusjon som kan påvirke kvaliteten og sikkerheten til celler og vev
- Uønsket medisinsk hendelse innen forskning
- Helsesvekkelse med antatt varighet over 6 måneder som gjør at pasient med bil eller flysertifikat ikke kan føre motorvogn eller luftfartøy på trafiksikker måte

Oppdaterte rettsregler finnes på <https://lovdata.no/>. Videre oversikt over meldeordninger og informasjon finnes på <https://www.helsebiblioteket.no/Kvalitetsforbedring/Pasientsikkerhet/Alle-meldeordninger>.